

Ion Brad:

*„Prestigiul țării a adus
mai mult prestigiu
și culturii noastre“*

De curind a venit la conducerea Teatrului „Nottara“ cunoscutul scriitor ION BRAD, apreciat poet, prozator, dramaturg.

— Stimate Ion Brad, dumneavoastră ați slujit mulți ani țara noastră reprezentând-o peste hotare. Așadar, o întrebare firească în cadrul acestei convorbiri: cum se vede teatrul românesc peste hotare? Ce ecouri au creațiile dramatice, actoricești, regizorale? Cum sînt apreciate personalitățile noastre artistice?

— Deși răspunsul meu nu poate avea decît un caracter limitat, deoarece nu cunosc în amănunt ecourile prezențelor teatrale românești peste hotare, ele sînt masive și se înfățișează sub un aspect extrem de pozitiv, fiind într-un proces ascendent care ne dă garanția că marile valori ale teatrului, și ale culturii noastre, în general, vor fi (și trebuie să fie) și mai bine cunoscute. Această semnificativă prezență în lume a culturii românești a căpătat o largă dimensiune universală mai cu seamă în ultimii douăzeci de ani; istoricul Congres al IX-lea a deschis orizonturi largi politicii românești, a facilitat cunoașterea culturii noastre, insistînd asupra marilor ei tradiții și oferind lumii realizările ei actuale.

— Bănuiesc că v-ați adus și dumneavoastră contribuția la difuzarea valorilor noastre culturale...

— Știu bine cît de multe eforturi s-au făcut pentru ca adevăratele, autenticele valori din toate sferele culturii noastre, și nu în ultimul rînd ale teatrului, să fie prezente în zonele de interes cultural ale altor popoare, să circule mai intens; așa cum noi înșine, datorită aceluiași eforturi, am putut cunoaște mai bine, în toți acești ani, valorile spirituale ale altor națiuni, creațiile noi, progresiste, aspirațiile și idealurile comune, de pace, libertate și independență națională.

Prestigiul țării a adus mai mult prestigiu și culturii noastre. Opere de seamă ale literaturii române au fost tot mai mult traduse și publicate în străinătate. Nu într-un pas egal cu celelalte genuri, s-au tradus și texte dramatice. Chiar dacă I. L. Caragiale, ctitorul teatrului românesc modern, este cunoscut azi în toată lumea, în ciuda dificultăților reale de transpunere în alte limbi, mai există încă un tezaur întreg de cunoscut, de văzut și înțeles mai bine. Fără să avem avantajul unei limbi de circulație universală, trebuie să recunoaștem că talentul actorilor noștri a triumfat mereu, a învins hotarele limbii, ori de cîte ori au fost prezenți pe scenele festivalurilor și manifestărilor teatrale internaționale,

profund înalta lor clasă artistică, temeinicia tradiției și înnoirilor din acest domeniu. Limbajul regiei fiind mai direct, talentul și prestigiul regizorilor noștri s-au impus, de asemenea, cu autoritate. Sînt azi nume bine cunoscute Liviu Clujei, Horea Popescu, Harag György, Ion Cojar, Sorana Coroamă, Lucian Pintilie, Sanda Manu, Mihai Berechet, Dinu Cernescu, Dan Alexandrescu, precum și mai tinerii lor colegi Alexa Visarion, Andrei Șerban, Dan Micu, Cătălina Buzoianu, Anca Ovanez Dorosenco, Alexandru Tocilescu; și alții alții. Oriunde au fost și sînt prezenți au dus cu ei experiența dobîndită pe scenele teatrelor noastre, suflul școlii noastre naționale. Ca ambasador al României într-o țară prietenă, acolo unde, cum bine știți, s-a născut teatrul însuși, în forma sa europeană, am încercat puternice sentimente de mîndrie pentru calitatea artei teatrale românești, pe care am putut-o aprecia și compara cu toată obiectivitatea.

— Cum vedeți Teatrul „Nottara” în peisajul teatrelor bucureștene? Credeți că el poate avea un profil-program distinct ?

— Teatrul „Nottara” s-a născut în urmă cu aproape 40 de ani, dacă admitem că el descinde direct din Teatrul Armatei. Chiar în anii mai dificili ai începuturilor, s-a statornicit la acest teatru o tradiție fericită, verificată ca atare de timp: atenția acordată dramaturgiei originale și teatrului nostru clasic, fără să fie neglijată deschiderea spre literatura universală. Aceste idei-program au fost slujite, încă de atunci, de mari actori ca Vraca, Manolescu, Ramadan, Timică, de regizori care s-au dăruit lucrărilor teatrale majore. Numele lui Ion Șahighian îmi vine imediat pe buze. În ultimii douăzeci de ani, Teatrul „Nottara” a fost condus de o personalitate de seamă a teatrului românesc, scriitorul Horia Lovinescu, care a încercat să atragă în jurul acelorași idei generoase scriitori, actori, regizori, scenografi, oameni înzestrați cu aptitudini și idei înnoitoare. Eforturile lor au dus de-a lungul anilor la creații remarcabile, pe care critica și opinia publică le-au reținut ca atare. N-aș putea afirma că Teatrul „Nottara” are un profil mai bine conturat decît alte teatre din Capitală, dar mi se pare limpede că el a căutat să-și contureze acest profil punîndu-se în slujba idealurilor artistice proprii întregului nostru front teatral, a căutat să promoveze tendințele novatoare, ideile avansate în arta spectacolului. Aceste idei noi au fost materializate prin talentul unor actori excepționali, în fruntea cărora l-aș așeza pe George Constantin.

— Credeți în posibilitatea axării unei scene pe o anumită direcție repertorială? Există exemple în acest sens..

— Este foarte greu de spus că un teatru poate exista cu un profil exclusiv, dedus dintr-o singură idee, chiar dacă ne-am gândi la teatrul pentru copii, care, după cum se vede, montează umeri și piese pentru adulți! Ceea ce nu exclude însă necesitatea definirii mai clare a preferințelor repertoriale și a anumitor direcții în regie, astfel ca prin alăturarea titlurilor de la toate teatrele bucureștene spectatorii să beneficieze de un repertoriu întins, variat și, firește, de aleasă valoare cultural-educativă. Un profil-program propriu trebuie să existe, cel puțin ca aspirație, pentru fiecare colectiv teatral.

— Considerați că prezența unui scriitor la conducerea unei instituții teatrale poate influența într-un anumit fel profilul respectiv ?

— Cunoașteți, desigur, tradiția teatrului românesc în această direcție și marile sale reușite din trecut legate de numele și îndrumarea unor scriitori ca Mihail Sadoveanu la Iași, Liviu Rebreanu, Victor Eftimiu, Zaharia Stancu, Horia Lovinescu la București, ca să ne oprim doar la aceștia. Avantajul pe care-l poate avea un colectiv teatral prin prezența unui scriitor la cîrma sa apare în primul rînd prin atragerea dramaturgilor, a scriitorilor în jurul scenei respective. Eu cred în primatul textului, de a cărui calitate depind toți ceilalți factori implicați în realizarea adevăratului eveniment teatral. De asemenea, prin firea lucrurilor, prezența unui scriitor la conducerea unui teatru duce la stabilirea unor relații obiective cu actorii, cu regizorii, cu presa de specialitate... Aceasta nu înseamnă însă, în nici un caz, că teatrele pot fi conduse bine numai de scriitori! Vedem în jurul nostru destule scene dirijate de adevărați și talentați animatori, de oameni de cultură și artă care și-au legat definitiv numele de viața teatrelor respective! Mă gîndesc în primul rînd la Radu Beligan.

— În ce direcție credeți că trebuie să se îndrepte azi, în mod prioritar, atenția și preocupările animatorului de teatru ?

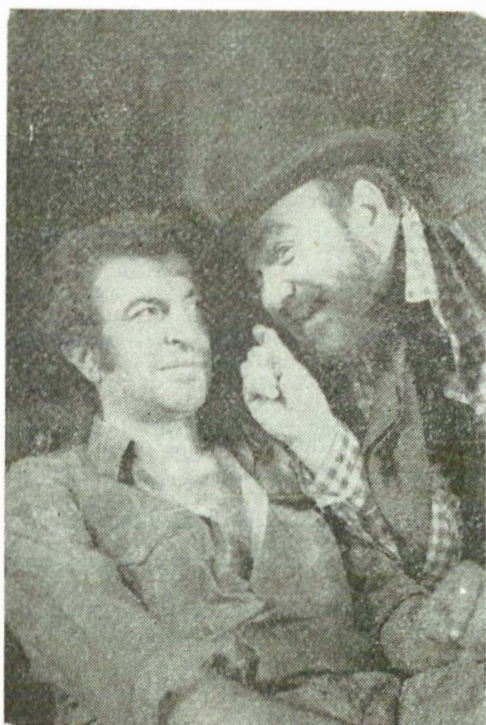
— În direcția calității spectacolului teatral! Am observat că la spectacolele bune, cu interpreți de valoare, cu formele scenice expresive, publicul participă masiv, cu pasune și entuziasm. Aceasta, chiar și în lunile de vară.. Și apoi, să nu uităm că vedetele rămîn ve-

Gilda Marinescu, Nineta Gusti și Dodl Calan-Rusu, in „Galțele“ de Al. Kirițescu

George Constantin in „Petru Rareș“ de Horia Lovinescu

Ștefan Sileanu și George Constantin in „Jocul vieții și al morții...“ de Horia Lovinescu

„Audiență la consul“ de Ion Brad

dede, la noi ca și în alte părți ale lumii. Iar marele public are dreptul să-și manifeste preferințele și gusturile personale în alegerea lor.

— **Sinteți adeptul unui teatru de vedete, de capete de afiș ?**

— Când vedeta respectivă este o personalitate reală, da ! Aceasta presupune în primul rând talent, o elaborare meticuloasă a rolurilor, seriozitate și dăruire în fiecare spectacol. În teatru, fără vedete, riscăm monotonia și plictisul. Deci, să le găsim, să le educăm, să le îngrijim ! Dar spectacolele bune nu se fac numai cu capetele de afiș, ci cu toți actorii, într-un spirit de echipă. Și rolurile mici cer artiști mari, serioși, devotați artei lor. Orchestrele nu trăiesc numai prin soliști. Câtă vreme nu oferim fiecărui actor serios șansa de a juca un rol pe măsura talentului și pregătirii sale — sarcină, adevărat, dificilă, pentru directorii de teatru, pentru regizori și ceilalți colaboratori ai lor — nu putem spune fără păcat că în teatrele noastre locul forțelor vii ar fi ocupat de „suflete moarte“.

— **V-am ruga să prezentați și cititorilor noștri proiectele repertoriale ale stagiunii '84—'85, spectacolele anunțate la conferința de presă pe care ați organizat-o la inaugurarea anului teatral.**

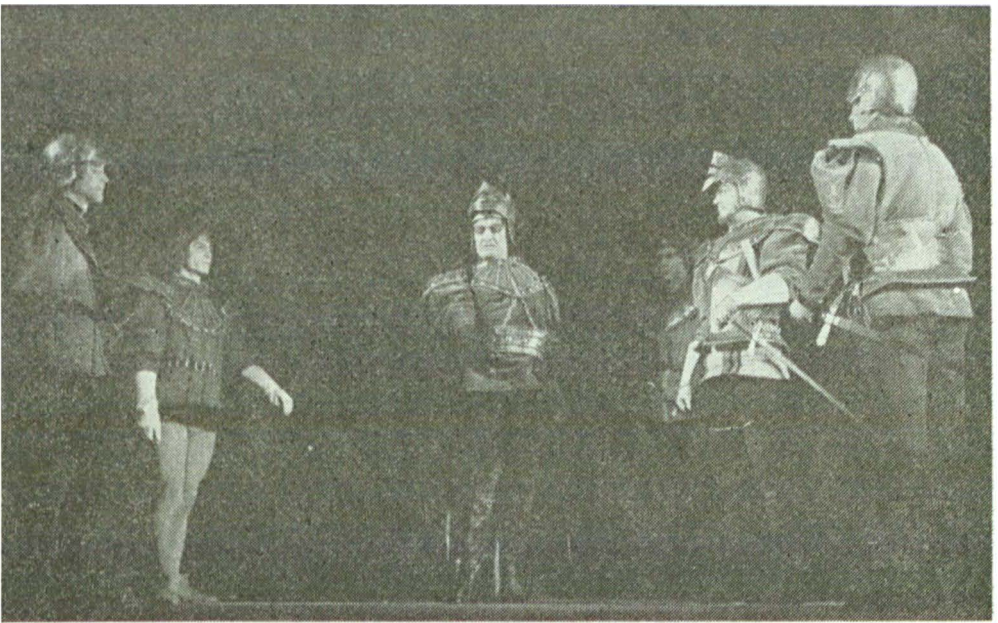
— Lista pe care secretariatul nostru literar a pus-o la dispoziția invitaților cuprinde mai multe propuneri de piese

românești, dintre care spicuiem : **Sinziana și Pepelea** de Vasile Alexandri (în regia lui Alexandru Dabija) ; **Beția sfântă** de Paul Everac (în regia lui Mircea Cornișteanu) ; o dramatizare de Virgil Stoescu după romanele lui Dinu Săraru, intitulată **Cite vieți avem ?** (în regia lui Dan Micu) ; din dramaturgia universală, amintesc **Pădurea de Ostrovski**, spectacol a cărui premieră a avut loc (în regia lui Costin Marinescu) ; urmează **Cum vă place de Shakespeare** (în regia lui Dan Micu) și o dramatizare după proza cunoscutului scriitor american născut în România Elie Wiesel, intitulată **Porțile pădurii** (în regia lui Alexa Visarion).

În afara acestor titluri, intrate în lucru, aș dori să vă rețin atenția asupra unor noi formule de spectacol pe care ni le propunem, pentru a extinde aria repertorială, și a oferi atât publicului cit și colectivului nostru de actori șansa de a participa la manifestări culturale mai deosebite : este vorba de o **stagiune permanentă cu spectacole de poezie**, și de **reprezentările de la ora cinci**, cu piese scurte în recitaluri actricești.

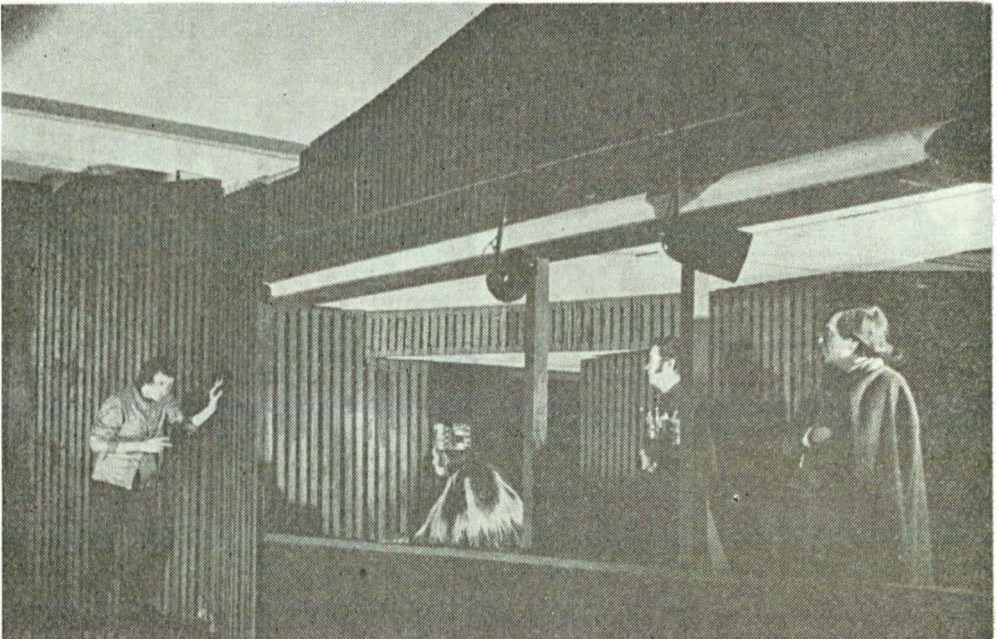
— **Spectacolele de poezie au un altfel de caracter decât cele cu care teatrele ne-au obișnuit ?**

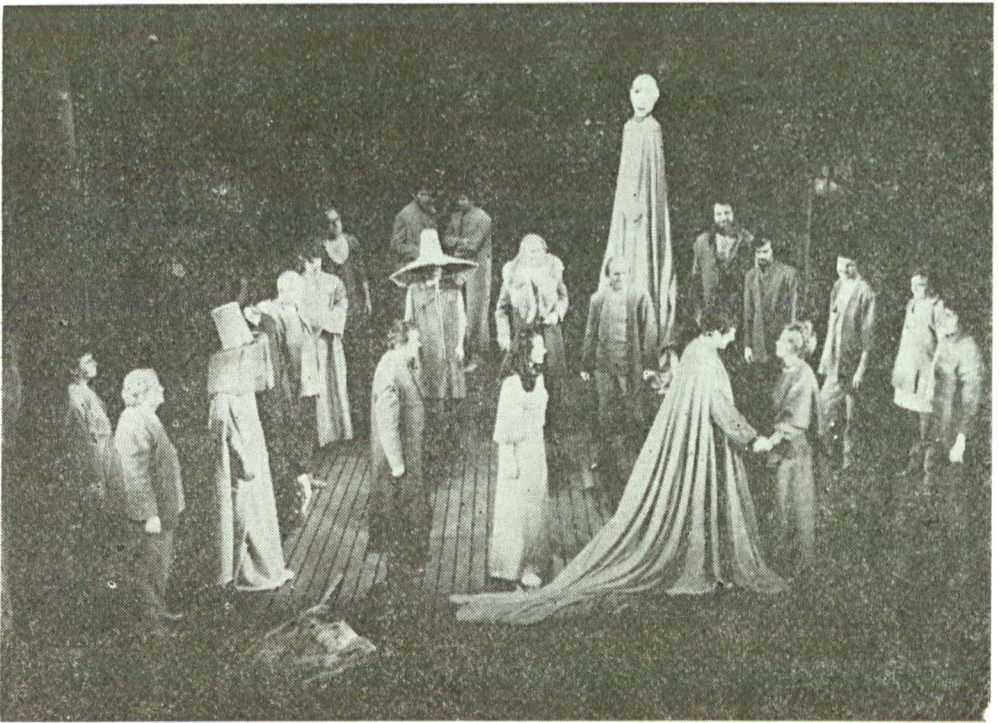
— Nu știu dacă formula noastră este cu totul nouă, dar nouă este hotărârea de a organiza o **stagiune întregă**, cu spectacole distincte, la ambele săli, și cu o zi fixă de reprezentații, luna. Am început cu spectacolul **Orfeu în cimpia Dunării**, dedicat lui Nichita Stă-

„Richard al III-lea“ de Shakespeare. În rolul titular George Vraca

Scenă din „Hamlet“

Alte trei spectacole din dramaturgia shakespeariană: „Coriolan“, „Timon din Atena“, „Henric al IV-lea“

**Dostoievski in două in-
scenări memorabile :
„Karamazovii“ (sus) și
„Crimă și pedeapsă“**

nescu (regizor, Alexandru Dabija); continuăm cu un spectacol inspirat de versurile lui Ioan Alexandru, Ana Blandiana, Ion Gheorghe, Adrian Păunescu și Marin Sorescu (regia, Mihai Lungeanu); apoi aducem pe scenă versurile lui Vasile Voiculescu cu prilejul centenarului nașterii marelui poet, în viziunea lui Dan Nasta, și **Poeții tineri și tinerețea lumii** în colaborare cu I.A.T.C.; apoi, **Leagăn de dragoste, leagăn de viață**, din lirica feminină; iar în primăvară, un spectacol pe versurile copiilor. La aceste reprezentații asociem rostirea poeziei (făcută de cei mai buni actori ai noștri) cu muzica și baletul, în viziuni pe care le dorim cât mai originale.

— Această preocupare pentru poezie se explică poate și prin formația dumneavoastră de poet. Dacă poezia poate ocupa un loc însemnat în lărgirea sferelor de expresie a teatrului, ce alte formule literare pot fi asimilate de spectacolul teatral?

— Eu cred că poezia poate și trebuie să devină o însoțitoare și o inspiratoare a teatrului de proză. Mi se pare o sarcină nobilă descifrarea și vizualizarea poeziei prin intermediul marilor noștri actori; sperăm că spectacolele noastre vor face poezia mai accesibilă, facilitând accesul celor tineri la universul magic al cuvântului. Acest lucru mi se pare deosebit de important și de necesar azi, când în școli precumpănește — în mod inevitabil — atenția acordată științei și tehnicii. În această epocă a revoluției tehnico-științifice, poezia devine mai necesară omului decât oricând în trecut. Este ca o întoarcere la rădăcinile gândirii și sensibilității, fără de care ființa umană se poate dezechilibra. Alt tip de spectacol, despre care am mai amintit, l-ar constitui cele din seria „de la ora 5”, compuse din piese scurte, cu două-trei personaje. Se află în repetiții două asemenea texte, aparținând reputaților prozatori și dramaturgi Ion Băieșu și Fănuș Neagu, în regia lui Ion Cojar, avându-i în distribuție pe George Constantin și Horațiu Mălăele, însoțiți de studenți actori; lucrăm la un spectacol pe textele tinărului scriitor Matei Vișniec. Alexandru Repan va relua în curând, într-o viziune nouă, **Craii de Curtea veche**, cu care vom cinsti centenarul nașterii lui Mateiu Caragiale. O piesă consistentă — **Totul pe o carte** de Mihai Rădulescu —, va fi interpretată de Gilda Marinescu. Alte echipe lucrează la definitivarea unor formule scenice pe texte de autori români.

Ștefan Iordache în „Viziuni flamande” de Ghelderode

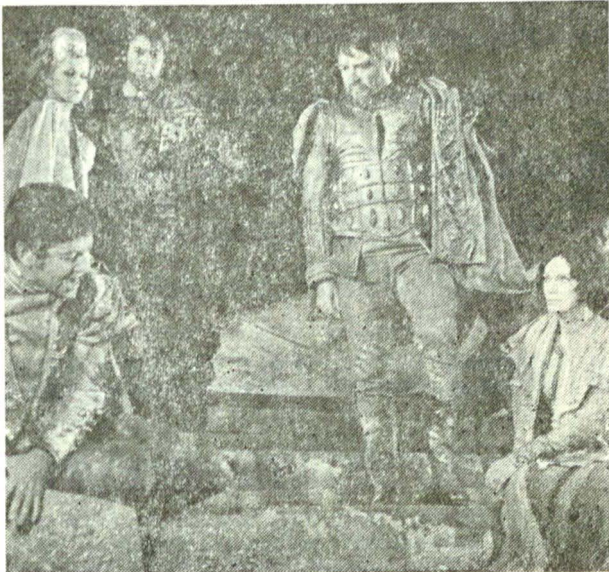
În seria montărilor de la ora 5 vom prezenta și pagini din literatura universală pentru început, două poeme dramatice de Odysseas Elytis și Yannis Ritsos, în viziunea Luciei Mureșan și a lui Emil Hossu, apoi **Creditorii** de Strindberg, în regia lui Adrian Lupu. Lista rămâne în continuare deschisă... Aș prefera să discutăm despre această idee după primele două-trei premiere, cu speranța că această experiență va fi confirmată și de adeziunea publicului.

Dumneavoastră știți, mai bine decît mine că, în ultimele decenii, scenele noastre au confirmat viabilitatea multor formule de spectacol. Paleta texturii literare s-a diversificat mereu, s-au născut spectacole bune și din documente de epocă, din foiletoane scrise cu vervă, din adaptări de romane sau de scenarii cinematografice, din „teatralizarea“ unor jurnale sau a corespondenței unor scriitori etc. Teatrul trebuie să fie deschis și receptiv la sugestiile dramaturgice cele mai diverse. Ceea ce nu trebuie admis sînt însă formulele kitsch, improvizatiile facile, comerciale, care n-au nimic comun cu arta, cu misiunea educativă a scenei.

— Se discută mult în teatre în jurul relației eficiență financiară-calitate-exigență artistică. Cum vedeți dumneavoastră această problemă ?

— Singura modalitate cinstită prin care artiștii din țara noastră își pot îndeplini misiunea pentru care au fost pregătiți este aceea de a produce spectacole bune, educative, în sensul cel mai înalt al acestui termen. Spectacole îndrăgite și respectate de public. V-am mai spus că am remarcat pasiunea deosebită a publicului nostru pentru spectacole bune, indiferent dacă ele sînt drame sau comedii. Este un fapt care infirmă teoria că numai divertismentul și așa-zisul gen al „destinderii“ ar putea aduce mulțumiri de toate felurile teatrelor și instituțiilor noastre culturale. Exigențele fiind însă extrem de mari, se cere o muncă imensă, un ritm susținut în toate componentele activității teatrale, o concentrare mai accentuată a forțelor angrenate în pregătirea și desfășurarea spectacolelor. Nu e un secret pentru nimeni că aceiași regizori care reptă șase luni sau chiar mai mult un spectacol în România realizează în două luni aceeași montare în alte țări. Eu cred că actorii trebuie să joace în primul rînd pe propriile lor scene, pentru ca acestea să fie folosite mai bine decît pînă acum ; turneele să fie manifestări de prestigiu, nu simple obligații de serviciu, pentru încasarea de bani. Știm, de multă vreme, de cînd milităm cu toții pentru formarea și afirmarea culturii noastre socialiste, că nu există **Capitală** și **Provincie** în ceea ce privește calitatea receptării spectacolului de teatru.

În altă ordine de idei, dar în strînsă legătură cu relația teatru-public-exigență-eficiență, cred că teatrele au dreptul și chiar obligația de a-și populariza prin scris, prin programe de sală sau alte publicații specifice, repertoriul, valorile actoricești, prezentînd marelui public problemele de creație ale colectivului

„Întorcerea la Micene“ de Evangelhos Averoff-Tossizza

respectiv, antrenînd în acest fel participarea spectatorilor la viața teatrală a capitalei, a țării întregi.

— Colectivul Teatrului „Nottara“ e format din numeroase și puternice personalități creatoare, actori, regizori, scenografi din generații diferite. Credeți că există un spirit de echipă ? Cum anume se manifestă ? Ce contradicții acționează ?

— Neîndoios, există un spirit de echipă în Teatrul „Nottara“. Programul repertorial anunțat a fost discutat cu întregul colectiv, nu numai în C.O.M., cum se obișnuiește. Cred că, în absența unui spirit de echipă, n-ar putea exista nici un colectiv artistic încheiat. Firește, acționează peste tot unele contradicții între valoarea activă și non-valoarea pretențioasă, plină de ifose, între hărnicie și comoditate, între arta profundă și improvizatiile păgubitoare, între mîndria artistică firească și egocentrismul exclusivist, între spiritul novator și rutină, între un crez artistic adevărat și simulacrul lui, între concepția filosofică și artistică proprie ideologiei noastre și unele poziții mimetice, de împrumut, între creația originală și imitația servilă etc., etc.

— În anul Congresului XIII și într-o stagiune în care se înscriu și multe alte evenimente semnificative, de însemnătate istorică, ce acțiuni deosebite preconizați ?

— Orientarea politică și conținutul educativ al programului nostru cred că apar lîmpede din tot ce-am discutat. Ele decurg din Programul ideologic al partidului nostru, din Raportul tovarășului Nicolae Ceaușescu la Congres. Aș vrea să subliniez că în teatru ideile pot dobîndi forță de influențare publică, pot trăi și reverbera în sufletele oamenilor doar prin calitatea expresiei lor artistice... Strădania noastră principală va fi aceea ca nici una dintre manifestările înscrise în programul teatrului să nu se abată de la linia majoră promovată de partid în toate sferele vieții social-politice, economice și culturale, și anume: **calitatea!** Iar în artă, unde perfecțiunea este un veșnic deziderat, calitatea rămîne condiția primordială și dovada angajării noastre civice.

— **Să nu uităm că Ion Brad, directorul Teatrului „Nottara”, este și un dramaturg. În această calitate, cum vedeți raportul text-scenă? Dar relația teatru-scriitor?**

— Experiența mea dramaturgică este modestă, în raport cu poezia și proza. Prin grija prietenului meu, regretatul Horia Lovinescu, și a regizorului Ion Cojar, am debutat în 1977 pe scena Teatrului „Nottara”; am continuat această experiență în 1982, pe scena Teatrului Mic, condus de excelentul director care

este scriitorul Dinu Săraru. Am simțit, de la bun început, influența benefică a scenel și găsesc că, pentru orice scriitor, contactul cu scena înseamnă un ajutor enorm în cristalizarea operei sale dramatice. Am transcris de citeva ori textul piesei **Arheologia dragostei**, publicat în revista „TEATRUL” și înscris în repertoriul Teatrului Național, în urma discuțiilor avute cu prietenii mei regizori, în deosebi cu Anca Ovanez și cu scenograful George Dorojenco, care doresc să-l dea expresie scenică. Teatrul fiind genul cel mai dificil, cred că un text bun, viabil, nu se poate perfecționa în afara unui contact nemijlocit cu scena, cu oamenii de teatru.

— **V-aș întreba, în incheiere, ce proiecte personale aveți pentru teatru?**

— Altele? Nu v-am enumerat destule? N-aș vrea să devin robul funcției mele de director de teatru. Dar dacă tot o am, doresc să colaborez bine cu colegii mei de literatură. Și să nu uit nici o clipă că am început cu poezia, am continuat cu proza și numai acum, oînd am părul cărunt, am prins și gustul teatrului. Deci, în locul proiectelor, cărți!

Convorbire realizată de Mira IOSIF

telex-„teatrul” • telex-„teatrul” •

Cu prilejul „Zilelor culturii sovietice”, care s-au desfășurat în țara noastră la începutul lunii noiembrie, printre alți distinși oaspeți, artiști de renume din Uniunea Sovietică, s-au aflat și actorii Ludmila Ivanovna Kasatkina, Artistă a Poporului, Svetlana Mihailovna Bragarnik și Mihail Ermailovici Volintir, Artist al Poporului. Revista noastră a organizat o masă rotundă cu acești reprezentanți de frunte ai teatrului sovietic. Stenograma va fi publicată într-unul dintre numerele viitoare ale revistei. ● O altă masă rotundă organizată de revista „Teatrul” a fost prilejuită de vizita în țara noastră a actorilor

Susan Cash, Beth Dixon, Suzanna Hay, Patrick Husted, William Mc. Nulty, Fred Sanders și a regizoarei Benita Hofstetter din Louisville (S.U.A.). Stenograma va fi, de asemenea, publicată într-unul din numerele viitoare ale revistei. ● Noul director al Teatrului „Valea Jiului” din Petroșani ne informează că regizorul Marcel Șoma repetă Variațiunii pe tema dragostei de S. Alioșin, în vreme ce Florin Fătulescu de la Teatrul Dramatic din Brașov urmează să monteze pe scena petroșeneană Somnoroasa aventură de Teodor Mazilu. ● În numerele viitoare ale revistei veți putea găsi două interviuri

realizate de Paul Tutungiu cu regizorul american Jon Jory și cu criticul american Edwin Wilson de la „Wall-Street Journal”. ● La Teatrul Național din Tirgu Mureș, regizorul Kincses Elemér repetă Intrigă și iubire de Fr. Schiller; la secția maghiară a aceluiași teatru, Kovács Levente pune în scenă Farmacia de Szep Ernő (R.P.U.). ● Margareta Bărbuț este prezentă în librării cu volumul „Demnitătea teatrului”, editat în colecția „Masca” a editurii „Eminescu”. ● La Teatrul „Ion Creangă” se repetă Cenușăreasa, adaptare de Ion Lucian și Virgil Puicea, în regia lui Ion Lucian.